



## Lehdistötiedote

Luxemburg, 26. tammikuuta 2016

### EU:n tarkastajat: Euroopan komissio hoiti rahoituskriisiä ”yleisesti ottaen heikosti”

Euroopan tilintarkastustuomioistuin toteaa uudessa kertomuksessaan, että Euroopan komissio ei ollut valmistautunut ensimmäisiin rahoitustukipyyntöihin vuoden 2008 rahoituskriisin aikana. Tämä johtui siitä, että varoitusmerkkejä ei ollut huomattu. Tarkastajat havaitsivat, että komissio onnistui kokemattomuudestaan huolimatta uudistukseen johtaneiden tukiohjelmien hallinnoinnissa. Kertomuksessa mainitaan useita myönteisiä tuloksia. Tästä huolimatta tarkastajat totesivat, että komissio käsitteli kriisiä ”yleisesti ottaen heikosti”, ja yksilöivät useita huolenaiheita: maiden erilainen kohtelu, vähäinen laadunvalvonta, heikko täytäntöönpanon seuranta ja dokumentointipuutteet.

**Kertomuksesta vastaava Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsen Baudilio Tomé Muguruza toteaa seuraavaa:** ”Kriisin vaikutukset ovat tänä päivänä edelleen havaittavissa, ja sen seurauksena perustettuihin lainaohjelmiin on sittemmin osoitettu miljardeja euroja. Niin ollen on välttämätöntä, että opimme tekemistämme virheistä”.

Tarkastajat analysoivat viidelle jäsenvaltiolle - Unkarille, Latvialle, Romanialle, Irlannille ja Portugalille - myönnetyn rahoitustuen hallinnointia komissiossa. He havaitsivat, että komissio oli onnistunut uusissa hallinnointitehtävissään. Lisäksi he totesivat, että aikarajoitteet huomioon ottaen tämä oli saavutus. Kriisin tullessa ilmi komissio kokosi entistä enemmän sisäistä asiantuntemusta ja oli yhteydessä asianomaisten maiden moniin eri sidosryhmiin. Myöhemmissä uudistuksissa otettiin myös käyttöön makrotalouden parempi valvonta.

Yksityiskohtaisessa tarkastuskertomuksessa tuodaan esiin useita merkittäviä myönteisiä tuloksia, mutta komission kriisinkäsittelyn osalta siinä myös yksilöidään neljä keskeistä huolenaihetta: maiden erilainen kohtelu, vähäinen laadunvalvonta, heikko täytäntöönpanon seuranta ja dokumentointipuutteet.

**Merkittäviä myönteisiä tuloksia:** Tarkastajat panivat merkille, että ohjelmien tavoitteet saavutettiin. Lähes kaikki tarkistetut alijäämätavoitteet saavutettiin. Rakenteelliset alijäämät paranivat, joskin vaihtelevaan tahtiin. Jäsenvaltiot täyttivät suurimman osan ohjelmissaan asetetuista ehdoista, vaikkakin toisinaan viipeellä. Ohjelmat kannustivat onnistuneesti uudistuksien tekemiseen. Maat jatkoivat useimmiten ohjelman ehtojen mukaisten uudistusten toteuttamista, ja neljässä viidestä maasta vaihtotase muuttui odotettua nopeammin.

*Lehdistötiedotteessa esitetään Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksen keskeiset tiedot.*

*Eryityskertomus löytyy kokonaisuudessaan sivustolta [www.eca.europa.eu](http://www.eca.europa.eu)*

## ECA Press

Mark Rogerson – Tiedottaja Puh. (+352) 4398 47063 Matkapuhelin (+352) 691 55 30 63

Damijan Fišer – Lehdistöavustaja Puh. (+352) 4398 45410 Matkapuhelin (+352) 621 55 22 24

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

Sähköposti: [press@eca.europa.eu](mailto:press@eca.europa.eu)

@EUAuditorsECA

[eca.europa.eu](http://eca.europa.eu)

**Erilaisia lähestymistapoja:** Tarkastajat havaitsivat useita esimerkkejä siitä, että maita ei kohdeltu samalla tavalla samankaltaisissa tilanteissa. Joissakin ohjelmissa tukiehdot olivat vähemmän tiukat, joten ne oli helpompi täyttää. Vaaditut rakenneuudistukset eivät aina olleet oikeassa suhteessa ongelmiin tai ne olivat hyvin erilaisia. Joissakin maissa alijäämätavoitteet olivat löyhemmät kuin talouden tilanteen perusteella olisi ilmeisesti ollut perusteltua.

**Vähäinen laadunvalvonta:** Komission työryhmien laatimien keskeisten asiakirjojen tarkistus oli useastakin näkökohdasta riittämätöntä. Kukaan työryhmän ulkopuolinen ei tarkastanut niiden perustana olevia laskelmia, asiantuntijoiden työtä ei valvottu huolellisesti eikä tarkistusprosessia dokumentoitu kunnolla.

**Heikko seuranta:** Komissio käytti suoriteperusteisia alijäämätavoitteita, joiden saavuttaminen voidaan havaita vasta tietyn ajan kuluttua. Tämä varmistaa yhdenmukaisuuden liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn nähden, mutta kun on päätettävä ohjelman jatkamisesta, komissio ei voi varmuudella raportoida, onko jäsenvaltio tosiasiaa saavuttanut tavoitteen.

**Dokumentointipuutteet:** Komissio käytti ennusteiden tekemiseen olemassa olevaa ja melko monimutkaista laskentataulukkopohjaista välinettä. Dokumentointia ei ollut suunniteltu niin, että ajassa voitaisiin palata taaksepäin arvioimaan tehtyjä päätöksiä. Tietojen saatavuus parani, mutta viimeisimmistäkin ohjelmista puuttui joitakin keskeisiä asiakirjoja. Yhteisymmärryspöytäkirjojen ehtojen painopiste ei kuitenkaan aina ollut riittävästi neuvoston asettamissa yleisissä talouspolitiikan ehdoissa.

Euroopan tilintarkastustuomioistuin suosittaa, että Euroopan komissio

- loisi useiden instituutioiden muodostaman toimintakehyksen, joka mahdollistaa henkilöstön ja asiantuntemuksen nopean käyttöönoton, jos on perustettava uusi rahoitustukiohjelma
- tekisi ennusteprosessiin kohdistettavasta laadunvalvonnasta järjestelmällisempää
- tehostaisi asioiden muistiin kirjaamista ja kiinnittäisi siihen huomiota laaduntarkastuksessa
- huolehtisi, että ohjelmien hallinnoinnin ja sisällön laadun arvioimiseksi on olemassa asianmukaiset menettelyt
- sisällyttäisi yhteisymmärryspöytäkirjoihin muuttujia, jotka se voi kerätä lyhyellä viipeellä
- erittelisi, mitkä ehdot ovat keskeisimpiä, ja tavoittelisi todella tärkeitä uudistuksia
- virallistaisi instituutioiden välisen yhteistyön muiden ohjelmakumppaneiden kanssa
- tekisi velanhoitoprosessista avoimempaa
- analysoisi maiden sopeutuksen keskeisiä näkökohtia lisää ohjelman päättämisen jälkeen.

Erityiskertomus nro 18/2015 ”**Vaikeuksissa oleville maille annettu rahoitustuki**” on saatavilla 23:lla EU:n kielellä. Ks. Toimittajille tiedoksi -osio.

## Toimittajille tiedoksi

Eurooppa koki vuonna 2008 rahoituskriisin, joka muuttui valtionvelkakriisiksi. Valtionvelkakriisin syntymiseen oli monia syitä, kuten heikko pankkivalvonta, huono finanssipolitiikka ja ongelmat suurissa rahoituslaitoksissa (ja niistä seuranneet pelastamisen kustannukset, jotka koituivat kansalaisten maksettavaksi). Kriisi pyyhki EU:n jäsenvaltioiden yli kahdessa aallossa vaikuttaen ensin euroalueen ulkopuolisiin maihin vuosina 2008–2009 ja leviten myöhemmin euroalueelle. Yhteensä kahdeksan EU:n jäsenvaltiota - Unkari, Latvia, Romania, Irlanti, Portugal, Kreikka, Espanja ja Kypros - joutui hakemaan makrotaloudellista apua.

## Tarkastuksen laajuus

Erityiskertomuksessa nro 18/2015 ”Vaikeuksissa oleville maille annettu rahoitustuki” arvioitiin, hallinnoiko komissio rahoitustukiohjelmia asianmukaisesti. Siinä esitettiin seuraavat kysymykset: i) Havaittiinko kasvavat julkisen talouden riskit ajoissa? ii) Oliko prosessit suunniteltu niin hyvin, että voitiin vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ohjelmapäätöksiin? iii) Ottiko komissio lainaa parhaalla mahdollisella korolla ja parhaiden velan liikkeeseenlaskua koskevien käytäntöjen mukaisesti? iv) Täyttyivätkö rahoitustukiohjelmien tärkeimmät tavoitteet?

EU:n poliittisella tasolla tehtyjä päätöksiä ei tarkastettu. Kertomuksessa ei otettu huomioon vaihtoehtoista skenaariota, jossa rahoitustukea ei anneta, tai mahdollisuutta ratkaista kriisit muilla keinoilla. Siinä ei myöskään arvioitu velanhoitokykyä tai sitä, millä todennäköisyydellä lainat maksetaan takaisin. Siinä ei arvioitu sitäkään, onko neuvosto valinnut kriisin ratkaisemisen kannalta tarkoituksenmukaisimmat alijäämätavoitteet tai rakenteita koskevat ehdot. Kun tarkastettiin komission yhteistyötä muiden kumppanien kanssa, ei arvioitu, oliko niiden osallistuminen perusteltua.

## Unkari

Lehman Brothersin kaatuminen heikensi ilmapiiriä sijoittajien keskuudessa vuoden 2008 lokakuun alussa. Se johti valtion velkakirjojen myymiseen, epäonnistuneeseen joukkovelkakirjalainojen huutokauppaan ja jyrkkään valuutan arvon alenemiseen. Paineet valuuttamarkkinoilla aiheuttivat likviditeettipaineita pankeissa, joilla oli vaikeuksia valuuttaswappien jatkamisessa. Unkari pyysi rahoitustukea, koska se oli huolestunut siitä, että kasvava paniikki järkyttäisi markkinamekanismeja niin paljon, että se aiheuttaisi äkillisen häiriön Unkarin ulkoiseen rahoituskapasiteettiin.

## Latvia

Talletukset olivat vähentyneet 10 prosenttia kolmen kuukauden ajan ennen tukipyyntöä. Asiakkaat ryntäsivät ensimmäisenä nostamaan rahojaan Parex Bankista, jolla oli vakavia maksuvalmiusongelmia sen jälkeen, kun se oli menettänyt yli neljäsosan talletuksistaan. Samana aikana viralliset valuuttavarannot laskivat lähes 20 prosenttia, kun keskuspankki myi valuuttaa valuuttakurssikiinnityksen puolustamiseksi. Marraskuussa 2008 hallitus päätti puuttua asiaan ja kansallisti Parex Bankin. Joulukuussa hallitus määräsi rajoituksia talletusten nostamiselle Parexista. Pääministerin mukaan Latvia tarvitsi rahoitustukea kolmesta syystä: Parex Bankin hallinnoimiseksi, budjettialijäämän rahoittamiseksi ja rahoitusmarkkinoiden vakauttamiseksi. Latvian rahoitusjärjestelmää ja ulkomaanvelkaa koskevien huolien lisääntyminen johti maksutase- ja pankkikriisiin.

## Romania

Maailmanlaajuisen rahoituskriisin alkaessa vuonna 2008 kotimaiset rahoitusmarkkinat ja pankkijärjestelmä häiriintyivät pahasti. Ulkopuolisen rahoituksen saanti oli vaikeaa, mikä johti korkojen nousuun. Pääomavirtojen hidastuminen aiheutti valuutan yli 15 prosentin arvonalenemisen, mikä heikensi omaisuuserien laatua ja edelleen pankkien taseita. Keskuspankki puuttui tilanteeseen Romanian leun vakauttamiseksi. Romanian luottoluokitusta laskettiin alle investointitason, mikä lisäsi sekä riskipreemioita että lainakustannuksia. Valtion joukkolainojen tuotot nousivat yhdeksään prosenttiin. Koska riskien kaihtaminen, valuuttakurssiin kohdistuvat paineet ja kasvavat vaikeudet saada joukkovelkakirjamarkkinoilta rahoitusta julkisen sektorin lainanottotarpeisiin lisääntyivät voimakkaasti, Romanian viranomaiset pyysivät rahoitustukea maaliskuussa 2009.

## Irlanti

Sijoittajien luottamus Irlannin kiinteistösektoriin oli vuoden 2007 loppupuolesta lähtien hävinnyt huolestuttavan yltärinton ja hintakuplan vuoksi. Irlannilla oli näin ollen kaksi ongelmaa: rakennusalaan liittyvien syklisten tuottojen jyrkkä aleneminen ja kotimaisen pankkijärjestelmän äkilliset suuret tappiot. Irlanti toteutti vuosina 2008–2010 mittavia toimenpiteitä pankkisektorinsa vahvistamiseksi. Se antoi valtion takuut kotimaisten pankkien vastuulle. Se pääomitti pankkisektoria yli 20 prosentilla BKT:stä. Kansallisen omaisuuden hallintaviranomainen (National Asset Management Agency) otti haltuunsa vaikeuksissa olevien pankkien maa- ja -kiinteistöomaisuutta. Hallituksen sitoumukset rahoitussektorille olivat kuitenkin nostaneet valtion joukkovelkakirjalainojen hintaerot historiallisen korkealle ja heikentäneet huomattavasti maan pääsyä markkinoille.

## Portugali

Rahoitustukipyynnöä edeltävällä ajalla julkinen talous kehittyi epäsuotuisasti ja talouden näkymät pahenivat. Se heikensi luottamusta ja lisäsi Portugalin lainaan kohdistuvia paineita markkinoilla, mitä korosti valtion joukkovelkakirjalainojen negatiivinen kehitys euroalueella. Kun markkinoille pääsy kiristyi, hallitus turvautui yhä enemmän lyhytaikaisempien arvopaperien liikkeeseenlaskuihin ja muunlaiseen rahoitukseen (kuten suunnattu anti, syndikoitu liikkeeseenlasku ja huomattava kotimaisten pankkien lyhytaikainen rahoitus). Vuoden 2011 toukokuun alussa Portugalin 10 vuoden tuottoerot bundeihin nähden suurensivat 650 peruspisteeseen. Luottoluokituslaitosten alennettua Portugalin valtion joukkovelkakirjojen luokitusta useaan otteeseen se ei ole enää pystynyt hankkimaan uutta rahoitusta julkisen talouden kestävyuden kanssa sopusoinnussa olevin ehdoin.

## Kreikka

Euroopan tilintarkastustuomioistuin aikoo julkaista kaksi erityiskertomusta Kreikalle kriisin aikana annetusta EU:n tuesta. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä julkaistaan i) arviointi siitä, vaikuttiko komission koordinoima tekninen apu myönteisesti ohjelmien täytäntöönpanoon ja Kreikan uudistusprosessiin, ja myöhemmin julkaistaan ii) arviointi Kreikan talouden sopeutusohjelman suunnittelusta, seurannasta ja tuloksista.